

Спеціалізована вчена рада Д.26.053.12
у Національному педагогічному університеті
імені М.П. Драгоманова
01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9

ВІДГУК

**Офіційного опонента доктора політичних наук, професора Головатого
Миколи Федоровича на дисертаційну роботу Меншєніної Анни
Євгеніївни на тему « Трансформація політичних цінностей в умовах
постмодерну», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата
політичних наук за спеціальністю
23.00.01 – теорія та історія політичної науки**

Актуальність обраної дисертаційної теми пояснюється родом наступних об'єктивних умов. По-перше, постмодерн як соціальний феномен, як складна детермінанта сучасного суспільного розвитку, є складним, протирічливим і постійно розвиваючим фактором людського буття. По-друге, існує потреба не лише пояснення сенитенпії «політичні цінності в умовах постмодерну», але й обґрунтування нової ролі таких цінностей у житті людини, функціонуванні соціумів. По-третє, маємо потребу усвідомити (на теоретико-методологічному і політико-практичному рівні сутність універсальних і унікальних (національних) політичних цінностей у постіндустріальному, посткапіталістичному світі. По-четверте, актуалізується питання, що стосується характеристики особливостей політичних цінностей окремих держав, зокрема, новітньої України, їх «узгодження» із політичними універсальними цінностями. Перераховані та інші питання і проблеми підтверджують об'єктивну актуальність обраної дисертанткою теми дослідження.

Дисертація виконана як складова комплексної наукової теми кафедри політичних наук «Проблеми політичної модернізації і трансформації: світовий досвід і українські реалії», що входить до тематичного плану науково-дослідних робіт Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Наукова новизна дисертаційної проблематики пояснюється тим, що за усієї помітної уваги до проблеми політичних цінностей, комплексне, цілісне дослідження предметного впливу постмодерну на їх трансформацію в українській політичній науці поки що було відсутнє. Більше того – малодослідженими залишаються питання впливу політичних цінностей постмодерну на зміни суспільної, політичної свідомості громадян, суспільства безпосередньо в Україні. Відсутні також достатньо вагомі аргументи, що стосуються універсальних, національних та інших політичних цінностей, ролі суб'єктів, що формують такі цінності.

З огляду на вищезазначене **мета, завдання, об'єкт і предмет** наукового дослідження сформульовані вдало, логічно і прозоро, що засвідчує про достатню науково-теоретичну підготовленість дисертантки, яка опанувала і означила чіткі теоретико-методологічні засади дослідження проблеми, обрала і, в окремих випадках, уточнила понятійно-термінологічний апарат, викладаючи, одночасно і власну точку зору, що свідчить про осмислене, свідоме, самостійне опрацювання досить складної і неоднозначної наукової проблематики.

Обґрунтованість наукових положень і висновків дисертантки підтверджується власно сформульованими і аргументованими положеннями, що обумовлені такими науковими висновками.

1. Доведено і обґрунтовано (підрозділ 1.1.) положення про те, що постмодерн став базисом появи відповідного світогляду, радикально і парадигмально змінює цінності людського життя, в тому числі і політичні цінності – свободи, рівності, справедливості і т. ін., які, одночасно, є і суб'єктом формування нового способу життя.
2. Проаналізовано і на основі достатньої теоретичної бази пояснено (підрозділ 2.1.) суб'єктивний характер політичних цінностей, наявність і певний вплив, взаємозв'язок між універсальними (загальносвітовими, загальноцивілізаційними) та унікальними (національними) політичними цінностями окремих держав.

3. Сформульовано принципову тезу (підрозділ 2.2.) стосовно того, що в умовах широкого розвитку інтеграційних, демократизаційних процесів, постмодерн виступає проти надмірної глобалізації, універсалізації, а тому лише забезпечує «встановлення загальних правил політичної гри на міжнародній арені, уніфікує міжнародне право, надає гарантії безпеки на основі універсальних політичних цінностей» (автореферат дисертації, С.9).
4. Доведено (підрозділ 3.1.), що суспільно-політичні цінності є фундаментом забезпечення сталого розвитку сучасної новітньої України, в якій після проголошення незалежності, дійсно, не лише окреслились основні цінності в політиці і суспільстві, але й виникли і сформувалися відповідні чинники формування політичних чинників, що загалом притаманні за своєю суттю чинникам постмодерної доби. Можна погодитись із власною думкою дисертантки, що політичні цінності українства, з одного боку, амбівалентні, багато в чому спільні з домінуючими політичними цінностями найперше європейських країн і народів, а, з іншого, і дещо відмінні і, навіть такі, що певним чином гальмують суспільний розвиток України. Дисертантка переконливо вказує на причини такого протиріччя, в основі якого – «залишковий принцип» колишніх так званих радянських політичних цінностей.
5. Робиться незаперечний наголос (підрозділ 3.2.) на тому, що однією з найважливіших, домінуючих політичних цінностей є демократія, можливість справжньої реалізації якої у глобальному і національному вимірах відкрив саме постмодернізм. Вірно підкреслено, що така ситуація має виключне значення найперше для країн, що модернізуються або й радикально трансформуються. Стверджується, що цей процес для України безпосередньо пов'язаний із а) утвердженням дійсно демократичних інститутів; б) формуванням і практичним задіянням спеціальних суспільних

практик; в) утворенням і належним функціонуванням відповідної нормативно-правової бази; г) досягненням певного рівня розвитку та забезпечення активної участі громадян у всіх державотворчих процесах тощо.

6. У підрозділі 3.3. переконливо і логічно обґрунтовується імплементація демократичних політичних цінностей у політичне життя українського суспільства на трьох основних рівнях індивідуальному, груповому і загальнонаціональному.

Теоретичне та практичне значення дослідження пов'язане не лише з комплексним, цілісним теоретичним аналізом політичних цінностей, але й у тому, що окрім подальшого поглиблення вивчення окреслених проблем з використанням даних матеріалів, висновки і пропозиції дисертантки можуть бути використані і в соціальній практиці державного управління, в процесі розробки і реалізації програм, пов'язаних із соціальною роботою, формуванням громадянського суспільства і т. ін..

Дисертація за суттю, змістом, характером викладу матеріалу сповна **відповідає спеціальності 23.00.01** – теорія та історія політичної науки, оскільки в ній теоретичний аспект, пов'язаний із сутнісною характеристикою політичних цінностей, аналізом історичної наукової генези цього феномену, його трансформації тощо, є домінуючим і визначальним.

Мова дисертації – науково-літературна, чітка і зрозуміла, сформульовані положення базуються як на великій і достатній кількості наукових джерел, так і власних висновках дисертантки.

Основний внесок здобувача полягає в тому, що отримані і сформульовані положення і висновки є самостійними, авторськими, виглядають обґрунтованими і доведеними.

Апробація результатів дослідження є переконливою і достатньою. Матеріали дисертації презентувалися більш як на десяти різноманітного характеру наукових зібраннях – конференціях, наукових читаннях тощо, а

також вміщені у 12 спеціальних наукових працях, 5 – з яких у фахових виданнях з політології, 1 – стаття у зарубіжному виданні.

Оформлення роботи. За формою, структурою, оформленням наукового апарату дисертація відповідає вимогам до такого роду наукових робіт: вона містить анотацію, вступ, три розділи, дев'ять підрозділів, висновки і список використаних джерел (263 найменування).

Зауваження та побажання, стосовно дисертації. Дисертація має окремі недоліки, положення, що мають дискусійний характер, або потребують уточнення. До них зокрема віднесемо наступне.

1. В дисертації вірно вказується на наявність базових і універсальних політичних цінностей. Вважаємо, що можна було б виокремити і детальніше сформулювати трансформацію у сучасну добу таких базових цінностей як ідеологія, політика, свобода, політична культура, та інші, що є, одноразово, і цінностями універсальними. Так, як це зроблено із феноменом «демократія» у підрозділі 3.2.
2. Підкреслюючи, що постмодернізм – це процес певної універсалізації цінностей в умовах світової глобалізації, дисертант не дає чіткої відповіді на питання – чи існують тут якісь неузгодженості чи, навіть, протиставлення цінностям національного характеру, чи маємо таку проблему взагалі.
3. Практичні цінності постмодерної доби є цінностями гуманного спрямування. Виникає питання: чи існують політичні цінності протилежного характеру, ті, що гальмують або й заперечують, стримують суспільний розвиток.
4. Дисертантка підкреслює, що одним із суб'єктів формування політичних цінностей в епоху постмодерну є держава. Важливо ґрунтовніше пояснити, якою є роль саме держави у цьому процесі.

Зауваження такого характеру принципово не знижують вагомість і ґрунтовність наукового дослідження, носять скоріше, дискусійний характер,

можуть братися до уваги пошукачкою наукового ступеня в подальшому, чи іншими дослідниками.

Дисертація і автореферат – ідентичні, не містять протиріч й неузгодженостей.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Меньшеніної Анни Євгеніївни на тему: « Трансформація політичних цінностей в умовах постмодерну» відповідає вимогам п.п. 9.10.13.14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а саме: є кваліфікаційною працею, яка містить нові науково обґрунтовані результати в галузі політології, що у сукупності розв'язують важливу науково-прикладну проблему дослідження актуальних проблем політології, а її автор – Меньшеніна Анна Євгеніївна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.01 – теорія та історія політичної науки.

**доктор політичних наук, професор,
професор кафедри суспільних дисциплін
та соціальної роботи Міжрегіональної
Академії управління персоналом,
Заслужений працівник освіти України**

М.Ф. Головатий

